

KLÁŠTER V PŘEROVĚ

KLÁŠTER KONGREGACE SESTER NEPOSKVRNĚNÉHO POČETÍ PANNY MARIE III. ŘÁDU SVATÉHO FRANTIŠKA Z ASSISIV PŘEROVĚ

**Vážení čtenáři, chtěli bychom Vám přinést prostřednictvím našeho časopisu výňatek z diplomové magisterské práce P. Mgr. Jaroslava Příbyla, kterou pod vedením PhDr. Vojtěcha Cekoty zakončil r. 2001 studium na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Za jeho svolení děkujeme a přejeme hezké čtení. (Redakčně upraveno.)
Foto vloženo do textu z archivu Jiřího Rosmuse.**

Klášter Kongregace sester Neposkvrněného Početí Panny Marie III. řádu svatého Františka z Assisi v Přerově na Šířavě byl prvním českým ženským kongregačním domem u nás. Téměř stoletá činnost zdejších sester v období 2. pol. 19. století a 1. pol. 20. století byla velkým přínosem nejen pro samotné město Přerov, ale i pro celé jeho široké okolí. Jejich význam spočíval zvláště ve vzdělávání a náboženské výchově dívčí mládeže, později pak také ve výpomoci v duchovní činnosti a v oblasti apoštolátu. Proto je téměř až zarážející, jak malá pozornost byla klášteru dosud věnována. Kromě rukopisu „Dějiny kongregace“, uloženého v Kongregaci sester Neposkvrněného Početí Panny Marie, doposud neexistuje literatura, která by uceleným způsobem o tomto klášteře pojednávala. Většina dřívějších autorů ve svých místopisných dílech zachycuje pouze strohé informace o vzniku kláštera, případně kusé zprávy o klášterních školách, např. Gregor Wolny, František Bayer, Rudolf Kreutz, Florián Zapletal a další. Důsledkem neinformovanosti spolu s vymíráním starší generace místních obyvatel, ovlivněných samotnou výchovou na těchto klášterních školách, je postupné mizení povědomí o významu a vůbec existenci kláštera na Šířavě. Proto bych chtěl svou prací přispět k opětovnému oživení povědomí o tomto klášteře.

Jednotlivé údaje byly čerpány z dostupné literatury a materiálů zapůjčených Kongregací sester Neposkvrněného Početí Panny Marie, dále bylo použito spisového materiálu znovuobjeveného na přerovské římskokatolické faře, který se týká především vzniku zdejší komunity sester a budování kláštera. Velkým přínosem byly též archivní prameny, uložené ve Státním okresním archivu Přerov, především fond Okresního národního výboru Přerov, obsahující zprávy z období likvidace kláštera, a fond Dívčí klášterní školy v Přerově 1891 - 1942, převážně třídní katalogy, obsahující údaje o žákyních těchto škol, které na sestry dodnes vzpomínají.

POČÁTKY A ROZVOJ KLÁŠTERA VZNIK KONGREGACE

Kongregace sester Neposkvrněného Početí Panny Marie III. řádu svatého Františka z Assisi je českého původu. Prvotní název kongregace „Školní sestry III. řádu svatého Františka pod ochranou Neposkvrněného Početí“ se používal do roku 1923, kdy byl změněn na nynější. Původním úmyslem při jejím založení v Přerově bylo především založit klášter, ve kterém by české dívky našly útulek své nevinnosti a chválily Boha mateřskou řečí, protože v té době u nás nebylo českých klášterů, ale také se věnovat vyučování ženské mládeže, o což se hned od svého počátku tyto sestry snažily.

Kongregace povstala ze dvou samostatných nepatrných větví, k jejichž sloučení došlo v roce 1856. První větev, zvaná německá, vznikla v Moravské Třebové již roku 1845. Za zakladatelky této komunity můžeme považovat Paulinu Romanu Marschner, Terezii Titzer a Annu Treu, které byly členkami III. řádu svatého Františka a pod vedením P. Petra Friedlanda

OFM se rozhodly žít Bohu zasvěceným životem. Dům založený touto řeholní komunitou se posléze stal i prvním mateřincem kongregace. Druhá, česká větev, má své počátky v Přerově. Komunita zde byla založena v roce 1851. Zakladatelkami byly dvě prosté dívky, jednatřicetiletá Františka Březinová z Přerova a devatenáctiletá Anežka Bezlojová z Velkého Týnce u Olomouce. Jejeho vedení se od počátku ujal P. Antonín Štěpaník.

POČÁTKY NA HORNÍM NÁMĚSTÍ

Za jeden z prvotních záznamů, vztahujících se k počátkům vzniku přerovské kongregační rodiny, můžeme považovat dopis P. Antonína Štěpaníka, zaslaný tehdejšímu přerovskému faráři a děkanovi P. Františkovi Navrátilovi, jenž je datován k 3. lednu 1851: „Jistá Františka Březinová z Přerova, po dlouhé již časy, jak praví, chová v sobě žádost po dokonalejším duchovním řeholnickém životě, což se jí však nikterak nechce poštětiti. Byv k tomu cíli o přispění požádán, a uváživ okolnosti, které přijetí jejímu v jakýkoli řád stojí na odpor na příklad: nedostatek německé řeči a jiných věd potřebných a povinnosti k starému otci, spolu pak znaje potřeby našeho času, našeho národu a jmenovitě nábožných dcérek slovanských, pronesl jsem ze srdce v tom ohledu plného, že by vlastní její dům v klášter se mohl proměnit, klášter školních sester moravského nářečí, že tu má pro sebe zákony: spolkový a svobodného vyučování. Abych však v tak důležité věci nebyl rádcem neopatrným, ponavrhl jsem, aby Františka vše tuto svému otci a panu děkanovi přednesla, ostatně před světem zamlčela. Já jsem se ale odhodlal pana podbiskupa, s nímž jsem již kdysi v podobných okolnostech vyjednával, o tom zpravit. Což se skutečně stalo s prospěchem, neboť mnohého v té věci ponaučení jsem obdržel ústně i písemně, všeho Vaší důstojnosti sdělím příležitostně...“ Z literatury se pak dovídáme, že tyto dvě dívky opravdu začaly žít společným komunitním životem, a to podle výše uvedeného návrhu P. Antonína Štěpaníka v domě č. 2 na Horním náměstí v Přerově, který k tomuto účelu darovala Františka Březinová. Druhá dívka, Anežka Bezlojová, věnovala své věno ve výši 1200 zlatých ve stříbře, z něhož byl zaplacen dluh, jímž byl tento dům zatížen. Jeho výše činila asi 700 zlatých ve stříbře. Tak bylo zajištěno místo pro další rozvoj této nově se rodící komunity, nad kterou od jejího vzniku držel svou ochrannou ruku tehdejší děkan kapituly a světící biskup v Olomouci Rudolf z Thysebaertu.

P. František Navrátil k tomu napsal: „Od roku 1850 se v našem městě, mimo dřívější nadace, projevil náboženský vzestup v hnutí, které v současném lepším vztahu státu a církve vytvořilo malou kongregaci Chudých Školských Sester pod protekcí J. biskupské Milosti veledůst. pana Rudolfa, svobodného pána von Thysebaert, předběžně vedenou místním kněžstvem, kterážto se spravuje pravidly III. řádu sv. Františka a jako terciářky sídlí v darovaném soukromém domě...“

PŘÍSTAVBA DOMU

Nejprve však bylo nutno dům rozšířit, neboť by nestačil pro potřeby rodící se komunity, proto bylo rozhodnuto o přístavbě celého nového zadního křídla domu. Se stavbou se započalo na jaře 1851 a již v srpnu téhož roku byla dokončena. Dílo se podařilo díky mnoha dobrodincům, kteří pro tento účel darovali peníze nebo pomohli při samotné stavbě, kterou řídil místní stavitel Jan Mrkva. Na druhou stranu ovšem bylo mezi Přerovany i mnoho těch, kteří celé činnosti nepřáli a činili si z díla posměch.

ŽIVOT MÍSTNÍ KOMUNITY

Obě dívky hned v počátku své činnosti vstoupily do světského III. řádu sv. Františka a začaly žít řeholním životem podle pravidel řádu. Terciářskou profesi složily v roce 1851 – Františka Březinová přijala řeholní jméno Hyacinta a Anežka Bezlojová jméno Markéta. Brzy se k nim připojily tři další dívky, jednadvacetiletá sestra Ludmila Františka Hlávková z Dluhonic,

třicetiletá sestra Terezie Marie Němcová z Vacenovic a pětadvacetiletá sestra Kapistrána Marie Chlubná z Kněžic

Starost o vedení rodící se přerovské komunity byla svěřena nejprve P. Antonínu Štěpaníkovi a po jeho smrti se veškeré péče ujal tehdejší přerovský farář a děkan P. František Navrátil.

Byl to právě P. František Navrátil, který viděl potřebu zřídit v Přerově ústav pro výchovu dívek. Proto se ve vedení komunity odchýlil od původního záměru P. Antonína Štěpaníka, jímž bylo zřízení kontemplativní společnosti s nepatrnou výchovnou činností, a rozhodl se vybudovat v Přerově klášter Školních sester, kterým by časem svěřil všechnu přerovskou dívčí mládež.

Jelikož žádná ze sester neměla patřičnou způsobilost k vyučování, ujal se místní podučitel František Lošťák jejich přípravy k učitelské zkoušce. Tu v Olomouci úspěšně složily v roce 1854 sestra Terezie Marie Němcová a sestra Kapistrána Marie Chlubná a téhož roku začaly od 2. října vyučovat první třídu ve farní škole a ve škole na Šířavě za plat 80 zl. Zbývající sestry vyučovaly ručním pracím.

PŘIPOJENÍ K MORAVSKÉ TŘEBOVÉ

O prázdninách roku 1856 poslal olomoucký světící biskup Rudolf z Thysebaertu sestry Hyacintu Františku Březinovou, Markétu Anežku Bezlojovou a Kapistránu Marii Chlubnou na dva měsíce do Moravské Třebové k tamním Školním sestrám, aby poznaly místní způsob klášterního života. 1. září 1856 se v doprovodu světícího biskupa Rudolfa z Thysebaertu vrátily do Přerova spolu se třemi sestrami. Šlo o sestru Filomenu Haas, která byla ustanovena za místní představenou (tento úřad zastávala až do své smrti 5. března 1857), sestru Hildegardu Zöllner, jež vypomáhala ve škole (stala se nástupkyní sestry Filomeny) a sestru Helenu Sroslíkovou, která vedla kuchyň. Tímto došlo k připojení ke komunitě v Moravské Třebové, kde byl mateřinec kongregace a přerovský dům se stal jeho filiálkou.

P. František Navrátil činnost sester popsal následovně: „Pětiletým nepřetržitým snažením v udílení vyučování ženským pracím a literním základům, dále jejich neochvějnou zbožností, skromností a obětavostí, avšak ještě důležitěji svým nábožensky mravním způsobem života a svou oddaností svému povolání za nejrůznějších potíží a překážek si tyto členky řádu nezískaly pozornost pouze v obci, ale také si získaly okolí. ... Také ze vzdálených německých obcí jsou sem posílány děti, aby se naučily českému jazyku. Protože se toto vyučování dosud koná v místě a soukromě, v omezených učebnách a přeplněných třídách, ... tedy si obec přeje, aby byl Chudým Sestrám zbudován vlastní ústav.“

Na prosbu děkana P. Františka Navrátila přijel 27. května 1857 do Přerova světící biskup Rudolf z Thysebaertu, aby příštího dne v místním farním kostele svatého Vavřince zakladatelky zdejší komunity s. Hyacintu Františku Březinovou a s. Markétu Anežku Bezlojovou oděl do roucha řeholního.

STAVBA NOVÉHO KLÁŠTERA

Po čase začal být dům na Horním náměstí pro činnost sester nedostačující. Nutnost docházení na vyučování do vzdálené farní školy a do školy na Šířavě, přeplněnost tříd žáky, ale i chození do farního kostela na bohoslužby činily určité potíže. Proto se P. František Navrátil rozhodl uskutečnit svůj dávný záměr a vybudovat pro klášter novou budovu, kde by se též nacházela škola pro veškerou dívčí mládež.

STAVBA KLÁŠTERA

Městská rada poskytla pro vybudování kláštera parcelu bývalého hřbitova, jenž se rozprostíral kolem filiálního kostela svatého Michaela na předměstí Šířava, finanční částku 2000 zl. a

stavivo ze zbytku ohradní zdi bývalého chrámu svatého Marka. Dalšími dárci byli císařovna matka Karolina Augusta, jež darovala 300 zl.; císař Ferdinand 400 zl.; hraběnka Oktavia z Magnisu 450 zl.; ředitelství Severní dráhy 200 zl.; kníže arcibiskup olomoucký 2000 zl., atd. K získání dalších prostředků byla P. Františkem Navrátilem uspořádána loterie. Různé hmotné dary byly s povolením úřadů vylosovány 30. června 1857 a výtěžek věnován na stavbu kláštera. (Na 1000 výher v hodnotě 2000 zl. bylo vydáno 30tis. losů po 20 kr.) Plány na stavbu kláštera vypracovala arcibiskupská stavitelská kancelář. Se samotnou stavbou se započalo 20. dubna 1857, kdy byl slavnostně položen základní kámen. Veškerou stavbu vedl P. Arnošt Vychodil, přičemž zednické práce byly svěřeny mistru staviteli Janu Mrkvovi z Přerova.

Následujícího roku byla první část klášterní budovy, přiléhající ke kostelu sv. Michaela, hotova. Současně byla postavena i zídka kolem tzv. dolní zahrady, jež byla pro klášter přikoupena za částku 252 zl. 30 kr. Celkové náklady na stavbu této části kláštera činily 13.786 zl. 21 kr.

Olomoucký kníže arcibiskup Bedřich Fürstenberg a světící biskup Rudolf z Thysebaertu s radostí nad zdařilým dílem přijeli 18. října 1858 do Přerova a osobně nový klášter posvětili, přičemž patrony domu se stali svatá Markéta Marie Alacoque, svatý Michael archanděl a svatý Jan Nepomucký.

Následujícího dne se sestry přestěhovaly z Horního náměstí do šřavského kláštera, v němž ve třech větších místnostech v přízemí zřídily třídy. Od 3. listopadu začaly v nové klášterní škole vyučovat dívky, které sem byly převedeny z farní školy a ze staré školy na Šřavě.

Protože sestrám neustále přibývalo žákyň, bylo rozhodnuto o dostavbě kláštera. Ta byla postavena v roce 1865. Celou stavbu řídil opět P. Arnošt Vychodil. Vynaložená částka činila 5.506 zl. 99 kr. Díky nové části kláštera mohly sestry rozšířit školu o čtvrtou a pátou třídu.

STAVBA OBECNÉ ŠKOLY

Pro stále se zvyšující počet žákyň počaly brzy být učební prostory v klášterním domě na Šřavě nedostačující. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto o výstavbě nové budovy pro obecnou dívčí školu.

Za tímto účelem bylo navrženo místo, nacházející se na části volného prostranství mezi klášteřem a sousedním domem číslo 757 na ulici Šířava v přilehlé klášterní zahradě, která byla přikoupena ke klášteři 1. června 1866 od Františka Sekery za cenu 300 zl. a jejíž rozloha činila 358 čtverečních sáhů.

Základní kámen, do něhož dal stavitel Žák vytesat heslo „Pro Boha a vlast“, byl posvěcen 9. června 1881 a téhož roku bylo se stavbou započato. Dokončena byla následujícího roku, takže ve školním roce 1882/83 mohla být do této nové budovy přemístěna obecná škola, dosud umístěná v klášterním domě. Náklady na stavbu činily 18.997 zl. 98 kr. a na stolářské práce 4.360 zl. 48 kr.

DALŠÍ ROZŠÍŘENÍ KLÁŠTERA

Další stavbou, jíž klášter prošel, byla samotná přestavba klášterního domu, která se uskutečnila v roce 1886, kdy na dosud jednopatrovou budovu kláštera nechaly sestry přistavět druhé patro. Vedením stavby, stejně jako i předcházející stavby budovy obecné dívčí školy, byl pověřen k. a. architekt Meretta z Kroměříže.

Protože některá děvčata (tzv. chovanky) během školního roku v klášteře také bydlela, byl pro ně roku 1888 ve dvoře kláštera vybudován nový dvoupatrový dům. V něm byly umístěny ložnice chovanek, prádelna a žehlárna. V roce 1900 byl zvýšen o druhé poschodí.

STAVBA MĚŠŤANSKÉ ŠKOLY

Po svolení Zemské školní rady otevřít ve školním roce 1891/92 v klášteře první třídu měšťanské školy, bylo nutno pomýšlet na výstavbu nové budovy pro tuto školu. Proto 15. dubna požádala představená kláštera o udělení povolení ke stavbě domu na školní klášterní zahradě mezi klášteřem a domem č. 298 na ulici Trávník. 29. dubna bylo vydáno povolení pro stavbu. Ještě téhož roku se započalo se stavbou, takže v následujícím školním roce 1892/93 se již do nové třípodlažní budovy mohla umístit II. a později i III. třída měšťanské školy. Další budovou, jíž sestry nechaly roku 1909 vystavět, byla dvoupatrová budova přiléhající napříč k měšťanské škole na Trávníku. V jejím přízemí se nacházela prostorná tělocvična (nyní sál hudební školy), v patře pak pracovny a studovna chovanek.

OPRAVY KOSTELA SV. MICHAELA

Při příchodu sester na Šířavu se přilehlý kostel svatého Michaela nacházel ve značně neutěšeném stavu. Protože rovný (rákosový) strop hrozil zřícením, bylo v kostele zakázáno konat bohoslužby. Z tohoto důvodu se v letech 1860-61 přikročilo k jeho opravě, kterou řídil P. Arnošt Vychodil. Při této příležitosti byla ke kostelu nově přistavěna sakristie, nad níž byla vybudována oratoř spojená s klášterem. 29. září 1861 byl obnovený kostel slavnostně konsekrován biskupem Rudolfem z Thysebaertu. Celková přestavba i s veškerým novým vybavením kostela stála 6.580 zl. 60 kr.

Další oprava následovala o sedm let později, kdy kostel vyhořel při velkém požáru města 17. srpna 1868. Opravy se ujal opět P. Arnošt Vychodil. Stála 5.804 zl. 92 kr.

ŽIVOT V ŠÍŘAVSKÉM KLÁŠTEŘE

Do nové budovy kláštera na Šířavě se z Horního náměstí přestěhovalo v roce 1858 šest sester. Byly to: Hildegarda Zöllner, Cherubina Köhler, Kapistrana Chlubná, Mariana Vyhlídalová a dvě novicky, Františka Březinová a Anežka Bezlojová. Následujícího roku se komunita rozloučila se svou první zakladatelkou Markétou Anežkou Březinovou, která zemřela 29. září 1859 ve svém rodišti ve Velkém Týnci u Olomouce, kde byla též pohřbena. I přes vysoké pracovní zatížení se zdejší komunita úspěšně rozrůstala, takže v roce 1865 stoupl počet zdejších sester na 13. Roku 1892 zde žilo 43 sester, ale v roce 1902, kdy stav dosáhl svého maxima, bylo na Šířavě již 60 sester. Od roku 1914 až do roku 1941 se jejich počet pohyboval s menšími obměnami v rozmezí 40 až 50 sester. Po 2. světové válce v roce 1946 na Šířavě žilo 31 sester a roku 1949 již jen 13.

ZŘÍZENÍ NOVICIÁTU V PŘEROVĚ

Zpočátku vykonávaly novicky noviciát jen v mateřinci v Moravské Třebové, když však byla novicka učitelkou a pro dům nepostradatelná, konala jej výjimečně v klášteře na Šířavě. Od roku 1888 konávaly pravidelně české sestry učitelky a od roku 1903 všechny české sestry tento noviciát v Přerově. Přesto obláčka a první profese (sliby) se konaly až do přenesení mateřince do Přerova jen v Moravské Třebové.

První novicmistryní v Přerově byla sestra Cyrila Hauserová (1888-1908). Dále pak následovaly: M. Pavlína Černošková (1908-15, 1936-45), M. Anastazie Bábíčková (1915-16), M. Václava Knapová (1916-18, 1921-36), M. Růžena Dorčáková (1918 - 21), M. Alžběta Rašková (1945-56).

REORGANIZACE KONGREGACE

Na počátku 20. století působily kongregační sestry již na šesti místech našeho území (Mor. Třebová, Šternberk, Přerov, Uherský Brod, Diváky a Fryšták). Při tomto počtu domů a „zastaralosti“ původních stanov docházelo postupně k odlišné praxi vnitřního života v jednotlivých domech. Proto vznikla snaha o opětovné zavedení jednotného ducha a pořádku jak po stránce duchovní, tak po stránce organizační. Nové konstituce byly 19. září 1914 ordinárně schváleny a následně zaslány ke schválení do Říma. Dekretem „Laudis“, vydaným Apoštolským stolcem 14. července 1915 za papeže Benedikta XV., byla kongregace včleněna mezi společnosti papežského práva a bylo jí doporučeno řídit se „prozatímně navrženými konstitucemi“, které však měly být podle připomínek dále upraveny. Tímto v kongregaci započala práce na její reorganizaci. Byl opětovně přepracován návrh nových konstitucí; zavedeno skládání doživotních slibů (do té doby sestry skládaly jen dočasné sliby na tři roky a pak je stále obnovovaly), které bylo povoleno skládat v mateřském jazyce, sestrám dovoleno připojit k svému řeholnímu jménu jméno Marie a zaveden nový řeholní oděv.

Po skončení 1. svět. války a rozpadu Rakouska-Uherska došlo v naší zemi k silnému protikatolickému hnutí s heslem „Pryč od Říma!“

Právě v této době, v roce 1918, byla do čela kongregace zvolena sestra M. Pavlína Černošková. Volba české generální představené ovšem ještě více zvýšila národnostní napětí mezi českým a německým obyvatelstvem v Moravské Třebové. Proto 15. října 1918 došlo v kongregaci k rozhodnutí o dočasném přemístění sídla celé generální rady do Přerova, kde zůstalo až do roku 1950, kdy byl zdejší klášter tehdejším komunistickým režimem zrušen.

Další velkou kongregační událostí této doby bylo její neodvolatelné zasvěcení Božskému Srdci Páně v oběť smíru a Neposkvrněné Panně Marii jako Královně a Matce. K tomuto zasvěcení došlo 8. prosince 1918 a bylo do jisté míry odezvou na stržení a rozbití Mariánského sloupu, k němuž došlo 8. listopadu 1918 v Praze.

DUCHOVNÍ VEDENÍ

Duchovní vedení zdejší komunity po příchodu na Štřavu nadále vykonával P. Arnošt Vychodil (spirituálem byl ustanoven od roku 1857). V posledním roce jeho života mu s řízením a zpovídáním vypomáhal i nově příchozí přerovský kooperátor P. Ignác Zavřel. Po smrti P. Arnošta Vychodila (18. 5. 1882) převzal na krátký čas tento úkol spirituál olomouckých voršilek P. Josef Schäfte. Dalšími spirituály v štřavském klášteře byli postupně od roku 1884 P. Kajetán Sláma, 1896 P. František Pazdírek, 1914 P. Jan Skýva, 1915 P. Arnošt Škrabal.

Mimo to počali v posledním desetiletí 19. století do Přerova dojíždět i redemptoristé, kteří zde pravidelně konali každou sobotu pro sestry duchovní promluvy a 1x za rok exercicie.

MÍSTNÍ PŘEDSTAVENÉ

Po dobu působení komunity v Přerově se v úřadu místní představené domu vystřídala řada sester: Filomena Haass (1856-57), Hildegarda Zöllner (1857-61), Celestina Schmied (1861-63), Jana Šoustalová (1863-76); Hedvika Kroutilová (1876-88), Pavlína Zatloukalová (1888-93), Hildegarda Zemanová (1893-96); Kalasancie Pokorná (1896-1915); M. Natalie Fuksová (1915-19), M. Immaculata Sládečková (1919-26, 1929-34), M. Jakobiria Dvořáková (1926-28), M. Roberta Přádová (1928-29), M. Bohuslava Hluchá (1934-39), M. Terezieta Hrušková (1939-40), M. Alžběta Rašková (1940-41), M. Marta Plevová (1941-42), M. Růžena Procházková (1942-43), M. Blandina Cahlová (1943-44), M. Jindřiška Knapová (1944 - do odsunu v roce 1950).

CT. MATKA MARIE PAVLÍNA ARNOŠTA ČERNOŠKOVÁ

Ctihodnou Matku Marii Pavlínu Černoškovou můžeme právem řadit mezi velké osobnosti kongregace. K jejím zásluhám patří především nezměrné úsilí a podíl na vypracování nových konstitucí a na celkové reorganizaci kongregace. Pod jejím vedením byl do kongregace nejen vložen duch smíru, ale též stála u zrodu mnoha nových apoštolátních směrů kongregace. Ctihodná Matka Pavlína se narodila 5. prosince 1883 v Žalkovicích u Přerova. V letech 1895-98 navštěvovala v Přerově klášterní měšťanskou školu na Trávníku a poté studovala na učitelském ústavu v Brně.

Již ve svých 11 letech složila slib ustavičné čistoty a o dva roky později se nabídla Spasiteli v oběť smíru. Po ukončení měšťanské školy se přihlásila do kongregace tehdy ještě Školských sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Neposkvrněného Početí Panny Marie a následně po studiích v Brně byla 20. srpna 1903 přijata do noviciátu v tehdejšímateřinci v Mor. Třebové, přičemž svou první profesi složila 22. srpna 1905. Ve svých 25 letech byla v roce 1908 jmenována kongregační novicmistřyní v Přerově, a přitom také započala práci na nových kongregačních Konstitucích. 19. května 1918 ve věku 35 let byla generální kapitulou

postulována za generální představenou kongregace a následně 19. června 1918 na tento úřad potvrzena Apoštolským Stolcem. Tuto službu vykonávala po tři volební období až do roku 1936. Tehdy byla opětovně jmenována do úřadu novicmistryně v Přerově, který zastávala až do roku 1945.

V roce 1950 byla s ostatními sestrami odsunuta z Přerova do Filipova a po ročním pobytu zde postupně přemísťována do Jiřetína, Hejnic, Oseka u Duchcova a v roce 1953 do Broumova. Od roku 1955 po rezignaci tehdejší generální představené spočinulo na ní jako na generální vikářce opět vedení celé kongregace. Ačkoli v posledních letech několikrát těžce onemocněla, přesto tuto službu zastávala až do své smrti. Zemřela 21. prosince 1958 v Charitním domově pro řeholní sestry v Broumově. Pohřbena byla do kongregačního hrobu v Olomouci.

KLÁŠTERNÍ ČINNOST

Hlavní činnost sester přerovského kláštera na Šířavě byla od počátku zaměřena na výchovu a vzdělávání dívek a žen. Činnost se následně rozšířila i o další aktivity jako například: zřízení „Útulny blahoslavené Anežky Přemyslovny pro výchovu dětí zanedbaných a opuštěných“ v roce 1919 (zrušena byla v roce 1934), tiskový apoštolát, činnost v misijní oblasti, ošetrovatelská činnost (v období války), dívčí duchovní obnovy a exercicie (po válce).

OBEČNÁ ŠKOLA

3. listopadu 1858 byla i přes protesty místního učitelstva odevzdána sestrám též II. třída dívčí školy. Protože se stav žaček blížil počtu 200, otevřely sestry hned tři třídy, které byly umístěny v přízemí nového kláštera. Po dostavbě druhé části kláštera (roku 1865) byla zdejší škola rozšířena o IV. a V. třídu. V tomto roce školu navštěvovalo 449 žákyň. Ve školním roce 1878/79 přibyla ještě VI. třída. V letech 1882-90 byly v ní zřízeny paralelní třídy. Ve školním roce 1891/92 ji navštěvovalo 869 žákyň, 1925/26 285 žákyň a v roce 1929/30 220 žákyň. Zásluhou místní představené a správkyně školy, sestry Pavlíny Zatloukalové, obdržela klášterní obecná škola výnosem Zemské školní rady č. 1910 z 25. února 1889 právo veřejnosti. Po jeho získání mohla tato soukromá škola udělovat žákyním právoplatné vysvědčení, potřebné pro další studium.

MATEŘSKÁ ŠKOLA

K dalšímu rozšíření výchovné činnosti ve zdejší klášteře došlo v roce 1883, kdy byla 6. ledna slavnostně otevřena mateřská škola, povolená výnosem Zemské školní rady v Brně z 6. listopadu 1882 č. 8627. Prvními pěstunkami v ní byly sestry Ottilie Ševčíková a Brigita Matyášová. Ve školním roce 1929/30 do ní chodilo 116 dětí.

MĚŠŤANSKÁ ŠKOLA

S dovolením Zemské školní rady byla ve školním roce 1891/92 otevřena I. třída klášterní měšťanské školy, která byla prozatímně umístěna v klášterní budově. V následujících letech došlo k otevření II. a III. třídy, které již byly umístěny v nové školní budově na Trávníku. Právo veřejnosti jí bylo přiznáno výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 3. června 1894 č. 11956; to bylo potvrzeno výnosem ministerstva školství a národní osvěty v Praze č. 59998/19 ze dne 19. února 1920.

Škola po dobu svého trvání změnila několikrát svůj název. V letech 1891/92 -1906/07 se nazývala „Klášterní škola měšťanská v Přerově“, 1907/08 - 1922/23 „Soukromá měšťanská škola dívčí v Přerově“, 1923/24 a 1924/1925 „Občanská škola dívčí v Přerově“, 1925/26 - 1928/29 „Dívčí měšťanská škola v Přerově“, 1929/30 - 1941/42 „Soukromá dívčí měšťanská škola s právem veřejnosti v Přerově“.

Počet žákyň na této škole býval vždy vysoký. V letech 1893-1916 se pohyboval od 130 do 150 a v pozdějších letech od 200 do 250 žákyň. Z tohoto důvodu docházelo od školního roku

1917/18 ke zřizování paralelních tříd. Ve školním roce 1925/26 byla zřízena IV. třída pod názvem „Jednoroční učební kurs“, povolený výnosem Zemské školní rady ze dne 9. května 1925 č. 28022. Při založení ji navštěvovalo 18 žákyň.

V průběhu školního roku se čtyřikrát provádělo a zapisovalo hodnocení žákyň (k 15. prosinci, 28. únoru, 15. květnu a 30. červnu). Včetně mravů a pilnosti se hodnotily tyto předměty: náboženství, vyučovací jazyk a písemnosti, zeměpis, dějepis, přírodopis - přírodopyt, počty a jednotné vedení knih, měřičství a měřické kreslení, kreslení od ruky, krasopis, zpěv, ženské ruční práce, druhý zemský jazyk. Později přibýly předměty občanská nauka a tělesná výchova. Vyučovacích hodin bývalo přibližně 30 za týden.

ODBORNÉ ŠKOLY A KURZY

Mimo vyučování na obecné a měšťanské škole se sestry již od pobytu na Horním náměstí též věnovaly vyučování ručních prací. Jak byla výuka organizována nevíme, z pramenů se však dovídáme, že v roce 1865 školu ručních prací navštěvovalo 60 žákyň.

Od počátku 20. století se začínaly na Štřavě postupně otvírat soukromé odborné školy pro ženy a dívky. Tak byla ve školním roce 1908/09 otevřena „Průmyslová škola“, která byla schválena výnosem Zemské školní rady ze dne 27. září 1908 č. 24293. Zde se vyučovalo až do roku 1920, kdy byla uzavřena. Další nově otevřenou školou byla „Hospodyňská škola“, k jejímuž zřízení došlo v roce 1909. Povolání k jejímu otevření vydala Zemská školní rada dne 9. srpna 1909 č. 19499. Jak dlouho se na ní vyučovalo, však nevíme. V roce 1923 byla na základě povolení Zemské školní rady v Brně výnosem z 3. srpna 1923 č. 54549/VII a. zřízena „Roční škola ženských ručních prací“. Pro nedostatek žákyň bylo vyučování zastaveno 31. března 1929.

Od školního roku 1925/26 došlo k otevření pětiměsíční školy kuchařské, povolené výnosem ministerstva školství ze dne 3. července 1925 č. 69 110/ 1925. Právo veřejnosti jí bylo přiznáno výnosem ministerstva školství ze 17. června 1926 č. 67425/26-III, které bylo následně 29. ledna 1931 výnosem ministerstva školství č. 176912-III-30 prodlouženo na dobu trvání

školy.

Při škole byl zřízen tříměsíční „Večerní kurs pro dívky služebné“, povolený výnosem ministerstva školství ze 16. ledna 1926 č. 158303/III/1926, ve kterém se vyučovalo šití a vaření.

Od roku 1926 byly výše uvedené odborné školy zahrnuty pod nově vzniklou rodinnou školu, nesoucí název „Dívčí odborná škola rodinná sester Neposkvrněného Početí Panny Marie“ a od roku 1928/29 „Soukromá odborná škola pro ženská povolání sester Neposkvrněného Početí Panny Marie“. K jejímu zřízení došlo na základě povolení ministerstva školství z 15. března 1926 č. 145225/25-III. V roce 1926/27 byl otevřen I. ročník, kterému bylo právo veřejnosti přiznáno výnosem ministerstva školství 7. května 1927 č. 44399/27-III, pro II. ročník bylo přiznáno 5. května 1928 č. 56082/III-28. Navštěvovalo ji přibližně 35 žákyň ročně.

V rámci školy byla od školního roku 1928/29 zřízena „Živnostenská pracovna pro šití šatů“, které bylo přiznáno právo veřejnosti výnosem ministerstva školství z 13. června 1929 č. 75728/29-III. Po úspěšném absolvování „Pracovny“ získaly žákyně živnostenské oprávnění na základě výnosu ministerstva obchodu z 30. července 1929 Sb.č. 135. Navštěvovalo ji přibližně 10 žaček ročně.

Roku 1931/32 byl v přerovském mateřinci otevřen dvouletý „Ústav pro vzdělávání učitelek mateřských škol“ na základě povolení ministerstva školství z 30. července 1931 č. 75283. Právo veřejnosti mu bylo přiznáno výnosem ministerstva školství z 23. února 1934 č. 18077/34-II/2. Od roku 1938 nesl název „Řádkový ústav ke vzdělávání učitelek mateřských

škol kongregace sester Neposkvrněného Početí Panny Marie“. Po jeho uzavření okupační vládou na počátku války byl roku 1945/46 opětovně obnoven.

TISKOVÝ APOŠTOLÁT

Od roku 1923 rozšířila kongregace svou činnost o tiskový apoštolát, jehož účelem bylo šíření myšlenky smíru k božskému Srdci Ježíšovu, podpora apoštolátu laiků a eucharistického hnutí u mládeže, probouzení kněžských a řeholních povolání, celkové prohloubení náboženského a duchovního života lidových vrstev.

Z nepatrných začátků se postupem času vyvinula kongregační „Edice smíru“, která měla své sídlo v přerovském mateřinci na Širavě. Po dobu jejího trvání, do roku 1948 (kongregace tehdy sama ukončila činnost edice), v ní bylo vydáno 35 knih, 10 brožur a množství drobných tiskovin. V rámci edice vycházel od září 1928 také časopis „Směrnice pro drobnou práci v činnosti sociálně charitní, pro výpomoc v duchovní správě a vůbec pro drobnou práci v Katolické akci“. Do jeho zastavení okupační vládou v roce 1939 vyšlo 11 ročníků. Některé publikace vyšlé v Edici smíru: Andělům svým o tobě kázal. Modlitební knížka; Bílé květy, něžné povídky pro mládež; Boudreaux, Ani oko nevidělo. O radostech nebeských; Duch Sv. Terezie Ježíškovy; Hock, Čtvero letor; Hymny mariánské v překl. Dr Fuchse s latin. orig.; Chardon, Vzpomínky anděla strážce; Květy nejsvětější Svátosti. Eucharistické povídky; Lejeune, Anička; Lhande, Mé dítě knězem; Mäder, Maria vítězná; Mossong, Apoštolát, na který se zapomíná; Novéna k sv. Terezii Ježíškově od kan. P. Koenderse; Pfanmüller, Když přišla na svět láska; Plus, Bůh v nás; Plus, Myšlenka smíru; Plus, V Kristu Ježíši; Pobožnost k sv. Josefu; Po vůni tvých růží; Suberville-Odvalil, Hvězda z Lisieux. Divadelní hra.; Schmid TJ., Vrchol úcty k Srdci Ježíšovu; Wiesen, Laický apoštol; Wiliam, Pán Bůh na návštěvě. Viz PLUS, R. V Kristu Ježíši. Přerov: Edice smíru, 1936. Zpracováno podle přebalu knihy.

MISIJNÍ ČINNOST

S měnicí se dobou a potřebami církve byl v nových kongregačních konstitucích z roku 1933 rozšířen účel jejího zaměření v oblasti šíření víry i na misijní činnost. Ve vstupu na misijní pole viděla kongregace také možnost svého rozšíření mimo území našeho státu.

Misie v Britské Guyaně

Po schválení záměru na vstup do zámořských misí místním ordinářem arcibiskupem ThDr. Leopoldem Prečanem v roce 1931 se generální představená obrátila o radu a pomoc v této záležitosti na jezuitský řád. Jeho prostřednictvím bylo kongregaci navrženo místo budoucí misie. Mělo jít o ošetrovatelskou a učitelskou pomoc ve zdravotní kolonii Mahaika v Britské Guyaně v Jižní Americe.

Po důkladných přípravách a slavnostním rozloučení při mši svaté, konané 13. září 1932 v kostele svatého Michaela v Přerově, odjelo následující den do této misie šest sester: M. Alvernia Pluskalová - literní učitelka a katechetka, která byla zároveň i vedoucí výpravy, M.

Salvátora Běliková - literární učitelka, M. Bohumíra Hloušková - kuchařka, M. Amadea Lehnertová a M. Vincencia Lopušková - ošetřovatelky, M. Gabriela Čížová - švadlena a vychovatelka. Jejich posláním bylo věnovat se výchově domorodých dívek a rozvíjet charitní, pedagogickou a sociální činnost. Tyto sestry byly prvními českými řeholicemi v historii českého národa, které nastoupily do misí v britských koloniích. Čtyři pocházely z Moravy, jedna ze Slovenska a jedna z Německa. V listopadu téhož roku odjely do Mahaiky ještě další tři sestry.

Roku 1934 byla po schválení tamním biskupem zřízena v nedaleké Suddii na náklady kongregace misijní kongregační filiálka, v níž sestry působily mezi zdejšími domorodými Indiány.

Po visitační cestě, kterou generální představená vykonala na přelomu let 1934 – 1935, a po zjištění značných nedostatků v oblasti hygienické a mravní, které bujely v mahaiské nemocnici pro malomocné, ve které sestry pracovaly, a trvající neochoty vedení nemocnice k nápravě, rozhodla generální rada o podání výpovědi z misie v Mahaice.

Přestože se činnost ve druhé misijní stanici v Suddii od počátku slibně rozvíjela, odmítl guyanský biskup další setrvání kongregace v Suddii, pokud by sestry opustily Mahaiku.

Po předložení této záležitosti Apoštolskému Stolci byl 16. dubna 1935 Posvátnou kongregací de propaganda fide vydán reskript, jímž byla kongregace Neposkvrněného Početi Panny Marie III. řádu sv. Františka z Assisi propuštěna z misijní činnosti v Britské Guyaně.

Misie v Estonsku

Po ukončení misie v Britské Guyaně nabídli opět otcové jezuité kongregaci možnost účasti na misiích v Estonsku. Kongregace tuto nabídku přijala a v září roku 1936 odjelo sedm sester do Estonska, přičemž čtyři působily v univerzitním městě Tartu a zbývající tři v přístavním městě Pernov. Později je posílily ještě další dvě sestry. Po svém příchodu do Estonska rozvinuly výchovnou činnost u dětí předškolního věku a později i činnost charitní a sociální.

V období před válkou působily v Tartu tyto sestry: M. Salvátora Běliková - literární učitelka a regionální představená pro Estonsko, M. Marta Plevová - literární učitelka, M. Dobromila Kubišková a M. Celesta Štohanzelová – učitelky mateřské školy, M. Assunta Pešková - švadlena. V Pernově pak byly sestry: M. Konkordie Výletová, sociální pracovnice a představená tamního domu, M. Růžena Procházková - odborná učitelka pro hospodyňské školy, M. Blažena Jedličková a M. Kalista Grůzová - učitelky mateřské školy.

Po okupaci Estonska Sovětským svazem se dvě sestry musely roku 1940 vrátit do vlasti, neboť jim zde nebyl prodloužen pobyt. O rok později byly kongregací odvolány zbývající sestry. Protože však sestra M. Salvátora Běliková měla již estonské občanství, nebyl jí německými úřady umožněn návrat. V důsledku této situace rozhodly se sestry M. Celesta Štohanzelová a M. Assunta Pešková zůstat s ní v Estonsku, kde po čas války vypomáhaly v ošetřovatelské službě. Po válce zůstaly v Tartu, kde pracovaly na zdejší klinice a pečovaly o místní kostel. Do vlasti se vrátily až v říjnu 1987, ale bez sestry Assunty, která zemřela 6. prosince 1965 v Tartu, kde byla i pohřbena.

Začátky kongregace

Naše kongregace vznikla roku 1856 sloučením dvou skupin františkánských terciárek z Moravské Třebové a z Přerova. Její původní název „Školské sestry III.řádu sv. Františka pod ochranou Neposkvrněného Početí Panny Marie“ byl v r. 1923 změněn na „Sestry Neposkvrněného Početí Panny Marie III.řádu sv.Františka z Assisi“.

Naše spiritualita je vyjádřena slovem SMÍR. Za své františkánské dědictví pokládáme lásku sv.Františka k „Bohu – Lásce, která není milována.“ Jako základní prvky našeho života chápeme snahu o ustavičné spojení s Eucharistií, v níž se nejdokonaleji uskutečňuje smíření a vedení Panny Marie, kterou uctíváme zvláště v tajemství Neposkvrněného početí. Ona je pro nás vzor smířeného člověka a člověka ve službě smíru.

Činnost sester se rozvíjela postupně jako odpověď na potřeby doby a na základě místních poměrů. Naše kongregace byla založena jako školská a v této oblasti svoji činnost rozvíjela od počátku až do

2.světové války, kdy německá okupační vláda zrušila církevní školství.

V našem mateřinci v Přerově na Šířavě po 1.sv. válce vedly sestry klášterní měšťanskou školu, mateřskou, obecnou a hudební školu, učily domácí nauky, vedly kurzy šití a vaření a vyučovaly náboženství. R.1926 zřídily kongregační rodinnou školu a od školního r.1931/32 byl v mateřinci otevřen ústav pro vzdělávání učitelek mateřských škol.2 Ale r.1942 zde byly všechny školy zrušeny okupační vládou. Sestry se také věnovaly tiskovému apoštolátu ve své edici SMÍR, zvláště v letech 1928-48. Od r.1924 začaly vést v naší zemi Sdružení smírných obětí (katolických křesťanů, kteří z lásky zasvěcují svůj každodenní život Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu na smír). V letech 1946-48 zde probíhal kurz pro pastorační sestry, jehož ředitelem byl pan biskup František Tomášek.

Šířava - Kostel a klášter „ Neposkvrněného Početí P.Marie   kolem 1930
archiv J R

Bývalý klášter dnes škola 2008

foto archiv J Rosmus